

**Міністерство освіти і науки України
Одеський державний аграрний університет**

**Кафедра нормальної і патологічної морфології та судової
ветеринарії**

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

для лабораторних занять
здобувачів вищої освіти 6 курсу факультету ветеринарної медицини

з освітнього компонента

ОСНОВИ СУДОВОЇ ВЕТЕРИНАРІЇ ПРОДУКТИВНИХ ТВАРИН

РІВЕНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ
ОСВІТНЯ ПРОГРАМА

Другий (магістерський)
211 Ветеринарна медицина
Ветеринарна медицина

Одеса 2023

Методичні рекомендації для здобувачів вищої освіти факультету ветеринарної
медицини з освітнього компонента
«Основи судової ветеринарії продуктивних тварин». Одеса, 2023. – 24 с.

Укладач: доктор ветеринарних наук, професор Скрипка М. В.

Рецензент: доктор ветеринарних наук, доцент Телятніков А.В.

Схвалено методичною комісією факультету
«Ветеринарної медицини»
Протокол № № 2 від 31 жовтня 2023 року

ЗМІСТ

<i>Рекомендована література</i>	4
<i>Техніка безпеки та охорона праці</i>	5
<i>Лабораторне заняття 1. Експертиза та її структура</i>	12
<i>Лабораторне заняття 2. Завдання, порядок і методика проведення судово-ветеринарної експертизи трупа</i>	13
<i>Лабораторне заняття 3. Принципи побудови та формулювання судово-ветеринарного діагнозу</i>	14
<i>Лабораторне заняття 4. Посмертні зміни, їх значення для судової експертизи</i>	15
<i>Лабораторне заняття 5. Особливості огляду місця виявлення трупів тварин. Відбір об'єктів для додаткових досліджень. СВЕ біологічного матеріалу. Виявлення і фіксація речових доказів</i>	16
<i>Лабораторне заняття 6, 7. Судово-ветеринарна експертиза трупа за насильницької смерті. Судово-ветеринарна експертиза травм</i>	18
<i>Лабораторне заняття 8, 9. Судово-ветеринарна оцінка патологічних станів та ефективності їх корекції</i>	19
<i>Лабораторне заняття №10. Судово-ветеринарні аспекти клінічної практики</i>	20
<i>Лабораторне заняття №11. Судова відповідальність ветеринарних спеціалістів</i>	21
<i>Лабораторне заняття 12. Практика патоморфологічних досліджень в рамках СВЕ. Судово-ветеринарні дослідження за матеріалами справи. Вирішення судових питань танатогенезу із застосуванням патоморфологічних досліджень</i>	22
<i>Лабораторне заняття 13. Практика патоморфологічних досліджень в рамках СВЕ. Судово-ветеринарна експертиза захворювання тварин внаслідок порушення умов годівлі, утримання і експлуатації</i>	23

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Основи судово-ветеринарної експертизи трупів та живих тварин. Навчальний посібник. М. В. Скрипка, І. В. Яценко, І.І. Панікар. Одеса, 2019. 326 с.
2. Судово-ветеринарна експертиза. Г.А. Зон. Суми, 2002. 257 с.
3. Судово-ветеринарна експертиза за порушення умов годівлі та експлуатації тварин. Яценко В.І., Скрипка М.В., Коцюмбас Г.І., Сердюков Я.К. Харків, 2015.
4. Практика судово-ветеринарної експертизи. Хрестоматія. І. В. Яценко, А. М. Труш, В. В. Кам'янський. Харків 2013. 255 с.
5. Ветеринарне правознавство України. Навчальний посібник. І. В. Яценко, М. М. Бондаревський, В. В. Кам'янський. Харків 2013. 417 с.
6. Організаційні та процесуальні основи судово-ветеринарної експертизи в Україні. І.В. Яценко, М.В. Скрипка, Г. І. Коцюмбас, Я. К. Сердюков. Харків-Київ, 2015. 107 с.

ТЕХНІКА БЕЗПЕКИ ТА ОХОРОНА ПРАЦІ

До роботи із трупами тварин допускаються здобувачі, які обов'язково пройшли інструктаж щодо заходів особистої профілактики:

- ✓ всі роботи проводяться в спецодязі та спецвзутті, перчатках.

При необхідності одягають маски, захисні окуляри;

- ✓ руки після роботи треба вимити теплою водою з милом або продезінфікувати;

ножиці, скальпелі, пінцети та інші інструменти знезаражувати кип'ятінням у воді.

- ✓ у випадку ушкодження шкіри інструментами, що використовувались у роботі, треба негайно промити проточною водою та обробити рану настоянкою йоду;

- ✓ при потраплянні біологічного матеріалу на слизові оболонки: ротову порожнину потрібно негайно промити йодованою водою (3–5 крапель настоянки йоду на склянку води (або розчином марганцевокислого калію (1: 1000); очі треба негайно промити чистою водою і продезінфікувати розчином марганцевокислого калію (1: 5000).

ВИМОГИ БЕЗПЕКИ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ РОБОТИ

1. При роботі з трупним матеріалом потрібно:

- дотримуватися чистоти та правил особистої гігієни, щоб застерегти себе від забруднення та інфекції, всі студенти, що проводять розтин трупа повинні користуватися спеціальним одягом і захисними засобами: халатами, фартухами з клейонки, нарукавниками, гумовими чобітьми, гумовими рукавичками, масками чи респіраторами; розтин, прибирання трупів, абортіваних плодів і послідів та дезінфекцію проводять у гумових (без дефектів) рукавичках;

- для патолого-анатомічного розтину беруть трупи не більш ніж 3 діб після загибелі, або ті що зберігались в морозильній камері і були попередньо

розморожені. тварин загиблих від незаразних захворювань. Розтин трупів тварин, що загинули з підозрою на інфекційні захворювання проводиться викладачем в присутності студентів;

- руки перед роботою здобувачі добре миють з милом і ретельно оглядають. Якщо на руках є подряпини або рани, їх змазують настійкою йоду і заливають колодієм;

- розтин трупів проводиться в гумових рукавичках (анатомічні або хірургічні). Перед тим, як надівати рукавички, в них треба насипати невелику кількість тальку. При відсутності гумових рукавичок розтин трупів проводити категорично забороняється (інфекція може потрапити в організм через пошкодженні ділянки шкіри та сприяти розвитку запалення чи навіть сепсису;

- патологоанатомічний розтин проводиться згідно техніки розтину трупів тварин з урахуванням виду та віку тварини;

- в процесі розтину трупів та препарування тканин і органів всі виділення (кров, сеча, вміст кишечника, слиз) обережно змивають з секційного стола водою і обтирають препарат ватою чи тканиною;

- частини трупа та відпрепаровані органи акуратно складають в спеціальний посуд призначений для цього;

- розчленування трупа проводять так, щоб не розбризкувалася кров та інша рідина й не попадала на одяг, руки та на обличчя тих, хто препарує.

- після закінчення роботи труп попередньо розмістивши в поліетиленовий пакет прибирають у морозильну камеру з подальшим поверненням господарям або представникам правоохоронних органів;

2. Під час роботи із патологічним матеріалом не дозволяється, торкатися руками обличчя, поправляти волосся, відволікатися від роботи. Необхідно стежити, щоб заразний матеріал не потрапив на обличчя, шию, халат та оточуючі предмети. Якщо під час роботи було поранено руку, необхідно негайно припинити розтин, вимити руки з милом та продезінфікувати рану йодним розчином, розчином оцтової кислоти. Остання є гарним дезінфікуючим засобом, який надійно захищає від інфекції, але застосування її пов'язано з

сильними больовими відчуттями. Потім на рану накладають хірургічна пов'язка.

3. По закінченню розтину та прибирання трупа, секційний стіл та його обладнання, а також підлогу, ретельно миють і дезінфікують. Інструменти попередньо очищують від забруднень за допомогою щітки та мила, а потім,

дезінфікують 2%-ним розчином лізолу, обтирають насухо рушником і змазують вазеліном. Анатомічні столи та приміщення ретельно миють теплою водою, дезінфікують розчином хлораміну, після чого насухо витирають та прибирають у шафу. Для запобігання утворення іржі на інструментах, останні потрібно змащувати жиром або вазеліном. Губки та щітки миють у воді з миючими засобами. Фартухи, нарукавники миють із милом а потім дезінфікують розчином лізолу чи хлораміну.

Потрібно враховувати, що жоден дезінфікуючий засіб не діє миттєво. Тому обробка ним повинна тривати від 20-30 хвилин до 1 години.

Рукавички не знімаючи з рук, миють теплою водою з милом. Тільки після цього обережно знімають рукавички з рук, вивертаючи їх. Рукавички повторно не використовують.

Після зняття рукавичок руки достатньо вимити з милом, за потреби дезінфікують 70% етиловим спиртом. Для пом'якшення шкіри, руки періодично обробляють спеціальною сумішшю (60 мл гліцерину, 30 мл води, 10 мл етилового спирту-ректифікату та 10-20 крапель нашатирного спирту) або застосовують креми.

Хлорний вапняк зберігають у темному місці в закритій тарі. Він повинен вміщувати 25% активного хлору. Усі дезінфікуючі засоби зберігають у спеціально призначеній, закритій на замок шафі.

4. Найбільш ефективний спосіб дезінфекції повітря, це опромінення ультрафіолетовими променями з довжиною хвилі від 200 до 400 нм. Ці промені мають високу антимікробну активність і можуть викликати загибель не тільки вегетативних клітин, але і спор мікроорганізмів. Вплив ультрафіолетових променів має бути безпосереднім і тривалим. (Інструкція по роботі з ультрафіолетовими лампами вивчається 1 на занятті).

5. Спеціальні інструменти із загостреними чи різальними частинами, що використовують у роботі з біологічним матеріалом використовують тільки за призначенням.

6. Виконувати тільки ту роботу, яка передбачена завданням або дорученням викладача.

7. Розміщувати матеріали, прилади, обладнання на своєму робочому місці так, щоб запобігти їх падінню або перекиданню.

8. Не відволікатися від виконання завдань самому і не відволікати інших сторонніми розмовами чи діями.

9. Для ввімкнення електричних приладів переконатися про наявність відповідного маркування на розетках (220 Вт). При виявленні пошкоджень електропроводу, несправної вилки чи розетки користуватися електроприладами забороняється.

10. Під час перерви здобувачам вищої освіти забороняється знаходитися в секційній навчально-науковій лабораторії у відсутності чи без дозволу викладача.

11. Забороняється висовуватися з вікон, ставати на підвіконня, відкривати самостійно вікна, самостійно вмикати електроапаратуру та прилади, викидати з вікон будь-які предмети чи речі, штовхатися.

12. Забороняється бігати в навчальному приміщенні, що спеціально для цього не призначене (кабінет, аудиторія, коридор) та іншими нерегламентованими діями спричиняти небезпеку життю та здоров'ю інших.

13. Не доторкуватися до оголених проводів та не користуватися незнайомими приладами.

14. Не залишати своє робоче місце без дозволу викладача.

15. Під час знаходження в секційній навчально-науковій лабораторії забороняється вживати їжу.

16. В разі погіршення стану здоров'я, хвороби та будь-яких інших обставин чи особливостей самопочуття негайно повідомити про це викладача.

17. В разі виконання завдання вперше чи нового виду навчальної діяльності строго дотримуватися рекомендацій та інструкцій викладача.

18. У випадку травми негайно звернутися до викладача.

19. Під час перебування в секційній навчально-науковій лабораторії дотримуватись правил безпечного користування електрообладнанням, технічними засобами, які знаходяться в аудиторії.

20. По закінченню досліду, виміру, чи знятті необхідних показників (зняти вимкнути) напругу на приладі чи обладнанні.

21. При порушенні нормальної роботи приладів, механізмів або обладнання, його поломці та інше, негайно припинити роботу, вимкнути подачу енергії та повідомити про це викладача.

22. Забороняється самостійно без дозволу та нагляду викладача користуватися електро- та технічними засобами.

23. Забороняється приносити до навчального закладу та в секційній навчально-науковій лабораторії будь-які пристрої, речовини чи предмети, які можуть становити небезпеку для оточуючих.

24. Забороняється в секційній навчально-науковій лабораторії розмовляти по мобільному телефону під час заняття.

ВИМОГИ БЕЗПЕКИ ПІСЛЯ ЗАКІНЧЕННЯ РОБОТИ

1. Прибирання робочого місця після закінчення навчального заняття виконувати з дозволу викладача.

2. Переконавшись, що вами зібрані всі власні речі.

3. Не перешкоджати іншим здобувачам вищої освіти виходити з секційній навчально-науковій лабораторії, не перегороджувати і не блокувати вихід.

4. Оглянути своє робоче місце, при виявленні недоліків чи несправності повідомити викладача.

5. Залишатися в секційній навчально-науковій лабораторії без нагляду або дозволу викладача забороняється.

6. Дезінфекція робочого місця (секційного столу) проводиться лаборантом кафедри.

7. Забороняється включати (виключати) УФ-лампи без дозволу викладача.

ВИМОГИ БЕЗПЕКИ В АВАРІЙНИХ СИТУАЦІЯХ

1. У випадках забруднення біологічним (заразним) матеріалом (кров, трансудат, ексудат):

- поверхню підлоги, столу, стільця або приладу, заливають дезрозчином або накривають серветкою з адсорбуючого матеріалу, рясно змоченою дезрозчином, яка повністю покриває площу забруднення;
- забруднені стіни, бокові поверхні меблів, інвентар, прилади і апарати багато разів обмивають тампонами, рясно змоченими дезінфікуючими розчинами;
- всі забруднені предмети, інструменти і матеріали занурюють в бак з дезінфікуючим розчином;
- забруднений одяг знімають і замочують у дезінфікуючому розчині;
- забруднене взуття обмивають тампонами, рясно змоченими дезрозчином.

2. Всі заходи по знезараженню виконують у засобах індивідуального захисту із застосуванням інструментів (пінцети, корнцанги тощо) лаборанти кафедри.

3. При виявленні дефектів, неполадок в роботі обладнання, аварії, негайно сповістити викладача. Викладач повинен вимкнути електричну напругу обладнання або приміщення, де виникла така ситуація, заборонити подальшу експлуатацію, повідомити завідувача кафедри і звернутися до відділу головного енергетика.

4. Вжити заходи з недопущення травматизму і знаходження людей в небезпечній зоні.

5. Якщо стався нещасний випадок необхідно повідомити викладача, який повинен надати першу медичну допомогу і, в разі необхідності, викликати швидку допомогу за телефоном «103», сповістити завідувача кафедри.

6. По можливості зберігати доаварійний стан робочого місця (для розслідування причин виникнення аварії), якщо це не загрожує життю та здоров'ю людей, для подальшого розслідування та усунення причин аварії або травмування працюючих.

7. У разі виникнення пожежі негайно повідомити викладача, повідомити за телефоном «101». При цьому необхідно назвати адресу об'єкта, вказати кількість поверхів будівлі, місце виникнення пожежі, обстановку на пожежі, наявність людей, а також повідомити своє прізвище. Вжити можливих заходів щодо евакуації – під керівництвом викладача один за одним залишити приміщення (згідно з Порядком евакуації). Разом з викладачем приступити до ліквідації осередку вогню, локалізації пожежі наявними засобами пожежогасіння та збереження обладнання. При цьому пам'ятати, що гасіння електротехнічних пристроїв, що знаходяться під напругою, виконується тільки після їх попереднього відключення від електромережі та здійснюється за допомогою вуглекислотних або порошкових вогнегасників, а в окремих випадках – сухим піском.

8. Про аварію або нещасні випадки негайно сповістити викладача та службу охорони праці за телефоном 722- 28-76.

Лабораторне заняття №1. Експертиза та її структура

Мотиваційна характеристика теми: знання теми необхідне для розуміння процесуальної частини судової експертизи, прав та обов'язків судових експертів.

Мета: розуміти структуру та етапи проведення судової експертизи у ветеринарній галузі.

Завдання: ознайомитись з роллю судово-ветеринарної експертизи в процесі попереднього слідства; участь спеціалістів в слідчих оглядах; участь судового експерта в слідчих експериментах; експертиза в суді; експертиза за цивільними справами.

Обладнання: література за темою, приклади відповідної документації.

План заняття: теоретична частина – робота з навчальною літературою, законодавчою документацією.

Контрольні питання:

1. Надати визначення судової ветеринарної медицини та судової ветеринарної експертизи.
2. Перерахувати організаційні основи судово-ветеринарної експертизи в Україні.
3. Перерахувати процесуальні основи судово-ветеринарної експертизи в Україні
4. Перерахувати ознаки судово-ветеринарної експертизи
5. Перерахувати об'єкти судово-ветеринарної експертизи.
6. Перерахувати методи дослідження судово-ветеринарної експертизи.
7. Навести основні етапи проведення судового дослідження,
8. Права й обов'язки судового експерта.

Форма звітності: тестові завдання «Визначення судово-ветеринарної експертизи. Процесуальна частина» (фіксація в робочому зошиті).

Лабораторне заняття 2. Завдання, порядок і методика проведення судово-ветеринарної експертизи трупа.

Мотиваційна характеристика теми: знання теми є обов'язковою складовою під час проведення судово-ветеринарного дослідження.

Мета: набути розуміння роботи судового експерта на місці злочина, послідовності роботи під час проведення судової експертизи трупа тварини.

Завдання: ознайомитись з особливостями роботи експерта на місці виявлення трупу, та методикою проведення судово-ветеринарної експертизи трупа.

Обладнання: відповідна документація, труп тварини, ілюстративний матеріал (мультимедійна презентація).

План заняття: визначення завдання судово-ветеринарного дослідження трупа, порядок і методика проведення судово-ветеринарної експертизи трупа; документальне оформлення результатів судово-ветеринарної експертизи трупа (на прикладах з практики провести дослідження в розрізі судово-ветеринарної експертизи).

Контрольні питання

1. Пояснити правила призначення судової експертизи ветеринарних об'єктів.
2. Пояснити правила призначення порядку і методики проведення судово-ветеринарної експертизи.
3. Перерахувати вимоги щодо оформлення заключення судово-ветеринарної експертизи;
4. Вказати строки проведення судово-ветеринарної експертизи в залежності від кількості об'єктів дослідження і складності застосованих методик.
5. Розкрити сутність організації судово-ветеринарної експертизи?
6. Опишіть структуру висновку судово-ветеринарної експертизи.
7. Вкажіть що зазначається у вступній частині висновку судово-ветеринарної експертизи?
8. Поясніть що включає дослідницька частина висновку судово-ветеринарної експертизи?
9. Поясніть як формулюється заключна частина висновку судово-ветеринарної експертизи?

10. Вкажіть у скількох екземплярах складається висновок при проведенні повторної і первинної судово-ветеринарної експертизи?
11. Поясніть в чому полягають особливості оформлення додатків до висновку судово-ветеринарної експертизи?
12. Поясніть в чому полягають особливості оформлення висновку комісійної судово-ветеринарної експертизи?
13. Поясніть причини, структуру і оформлення повідомлення про неможливість надання висновку судово-ветеринарної експертизи.
14. Вкажіть які вимоги пред'являються до висновку судово-ветеринарної експертизи?
15. В яких випадках судові та слідчі органи дають письмове доручення (розпорядження), на підставі якого проводиться не експертиза, а судово-ветеринарне дослідження потрібного об'єкта, вказати як називається відповідний документ.

Форма звітності: вирішення тестових завдань (фіксація в робочому зошиті).

Лабораторне заняття №3. Принципи побудови та формулювання судово-ветеринарного діагнозу

Мотиваційна характеристика теми знання теми необхідне розуміння вимог щодо оформлення судово-ветеринарним експертом «Протоколу судово-ветеринарного розтину», на підставі виявлених секційних даних.

Мета: зрозуміти основні принципи побудови та формулювання судово-ветеринарного діагнозу.

Завдання: базуючись на знаннях структури судово-ветеринарної експертизи та порядку оформлення документації судово-ветеринарного розтину, на прикладах з практики, оформити відповідну документацію.

Обладнання: відповідна документація (мультимедійна презентація).

План заняття: ознайомитись із структурою судово-ветеринарної експертизи, порядком оформлення документації судово-ветеринарного розтину на прикладах з практики СВ.

Контрольні питання.

1. Вказати якою допустимою може бути тривалість проведення експертизи.
2. Дати пояснення судово-ветеринарного діагнозу.
3. Дати пояснення судово-ветеринарного висновку.
4. За якими принципами складається діагноз, навести приклад.
5. Перерахувати з яких частин складається «Висновок експерта»
6. Вказати які частини «Висновку експерта» називаються протоколом.
7. Яка частина «Висновку експерта» підписується експертом та особами, які були присутніми під час проведення експертизи.
8. Який документ оформлюється і ким при необхідності в лабораторному дослідженні?
9. Вказати що вноситься в дослідну частину «Висновку експерта»
10. Вказати що бажано зазначити перед підсумками (висновками)
11. Вказати що висвітлюється в заключній частині «Висновку експерта».

Форма звітності. За результатами патолого-анатомічного розтину заповнити документацію судово-ветеринарної експертизи трупа.

Лабораторне заняття № 4. Посмертні зміни, їх значення для судової експертизи.

Мотиваційна характеристика теми знання теми є важливим як в роботі лікаря ветеринарної медицини так і судового експерта під час проведення патоморфологічних досліджень.

Мета: ознайомитись з особливостями посмертних змін при загибелі тварин від різних етіологічних чинників.

Завдання: опанувати основні критерії патоморфологічної діагностики посмертних змін; визначення давності настання смерті; встановлення часу смерті по трупним змінам.

Обладнання: трупи тварин, гістологічні препарати, мікроскопи.

План заняття: дослідження посмертних змін на макро- та мікро- рівнях структурної організації організму з використанням біологічного матеріалу, гістологічних зрізів та ілюстративного матеріалу (мультимедійна презентація).

Контрольні питання.

1. ВЕТЕРИНАРНО-БІОЛОГІЧНА КЛАСИФІКАЦІЯ СМЕРТІ
2. Констатація смерті.
3. Ознаки смерті
4. Надати пояснення і навести приклади визначальної причини смерті
5. Надати пояснення і навести приклади безпосередньою (кінцевою) причини смерті
6. Надати пояснення і навести приклади найближчої причини смерті
7. Загальна дія високої температури (тепловий удар, сонячний удар)
8. Місцева дія високої температури (опіки полум'ям, гарячою або киплячою рідиною, палаючими смолами).
9. Місцева дія низької температури (відмороження).
10. Загальна дія низької температури (переохолодження).
11. Надати пояснення ознаки Пупарєва.
12. Надати пояснення ознаки Фабрикантова.
13. Надати пояснення ознаки Самсон-Гіммерштерна.
14. Надати пояснення ознаки Кас'янова.
15. Навести патогенез утворення плям Вишневецького.

Форма звітності: тестові завдання «Судово-ветеринарна класифікація причин смерті», «Судово-ветеринарна експертиза трупа за насильницької смерті», фіксація виявлених патологічних процесів в робочих зошитах.

Лабораторне заняття №5. Особливості огляду місця виявлення трупів.

Відбір об'єктів для додаткових досліджень. СВЕ біологічного матеріалу.

Виявлення і фіксація речових доказів

Мотиваційна характеристика теми: судово-ветеринарний експерт повинен знати основи судово-ветеринарної експертизи речових доказів і вміти

використовувати їх на практиці; речові докази мають важливе значення для розслідування злочинів проти життя і здоров'я тварини.

Мета: ознайомитись з об'єктами судово-ветеринарної експертизи, ознайомитись з послідовністю вилучення та опису речових доказів, навчитись правил вилучення і доставки об'єктів для лабораторного дослідження; правил відбору об'єктів для судово-хімічного, бактеріального, судово-гістологічного дослідження, правил зберігання речових доказів.

Завдання: провести відбір об'єктів для додаткових досліджень.

Обладнання: біологічний матеріал, лабораторний посуд.

План заняття: техніка відбору патологічного матеріалу, його упаковка та заповнення відповідної документації.

Контрольні питання.

1. Особливості огляду місця події при смерті внаслідок окремих видів механічної асфіксії
2. Особливості огляду місця подій при нанесенні смертельних ушкоджень тупими і гострими предметами
3. Особливості огляду місця події при підозрі на отруєння
4. Особливості огляду місця події у разі смерті від вогнепальних травм
5. Особливості огляду місця події у разі смерті від утоплення
6. Особливості огляду місця події у випадках рейкової травми
7. Особливості огляду місця події у випадках автомобільної травми
8. Виявлення, фіксація, вилучення речових доказів із місця подій.
9. Вилучення матеріалу для лабораторного дослідження.
10. Пояснити термін «негативні обставини»
11. Перерахувати способи вилучення речових доказів із міста події.
12. Пояснити термін «мікрооб'єкти».
13. Перерахувати правила збереження речових доказів.
14. Перерахувати що може слугувати об'єктом судово-ветеринарної експертизи.

Форма звітності: оформлення відповідної документації (фіксація в робочому зошиті), опитування

Лабораторне заняття № 6,7. СВЕ трупа за насильницької смерті. СВЕ травм.

Мотиваційна характеристика теми: питання встановлення характеру пошкоджень та (або) визначення виду смерті тварини є одним із основних питань судово-ветеринарної експертизи яка виникає у справах із сільськогосподарськими та мисливськими тваринами (птицею, рептиліями, рибою).

Мета: встановлення важкості пошкодження а також встановлення знаряддя яким було нанесено пошкодження, є потреба у опануванні знань щодо ідентифікації пошкодження: 1) зсадини; 2) кровопідтікання; 3) рани; 4) зміщення; 5) переломи; 6) розриви; 7) розміжчення.

Завдання. При описі пошкоджень повинні бути відмічені: 1) ділянка, де знаходиться пошкодження, 2) форма, розмір, напрямок і глибина рани, 3) сторонні тіла, 4) стан оточуючих тканин, 5) просочування їх кров'ю, 6) кровотеча, 7) інші ознаки.

Обладнання: мікроскопи, гістологічні препарати, ілюстративний матеріал (мультимедійна презентація).

План заняття: на прикладах результатів патолого-анатомічного розтину встановити характер пошкоджень і визначити механізм смерті в кожному окремому випадку.

Контрольні питання.

Відповідно до завдання, відповідь на питання:

1. Чи було пошкодження безумовно смертельним або умовно смертельним?
2. Яка була найвірогідніша причина смерті?
3. Чи виникло пошкодження випадково, під час агонії перед настанням смерті від інших причин?
4. Чи не нанесене виявлене пошкодження посмертно?
5. Чи не могло це пошкодження бути спричинене самою твариною або іншими тваринами?
6. Перерахувати можливі наслідки механічних ушкоджень
7. Надати пояснення терміну плями Мінакова
8. Розкрити патогенез тампонади серця, головного мозку.

9. Розкрити патогенез шоків станів.
10. Розкрити патогенез пневмотораксу
11. Розкрити патогенез емболії, тромбоемболії
12. Розкрити патогенез травматичного токсикозу.
13. Навести патогенез та патоморфологію рефлексорної зупинки серця.
14. Надати патоморфологічну характеристику загального стресу тіла.

Форма звітності: опис пошкоджень (в робочому зошиті) відповідно до завдання, відповіді на поставленні питання:

Лабораторне заняття № 8, 9. Судово-ветеринарна оцінка патологічних станів та ефективності їх корекції.

Мотиваційна характеристика теми: знання теми необхідне в ветеринарній практиці для диференціації хворобливого (патологічного) стану різних систем організму та окремих органів.

Мета: навчитись об'єктивно оцінювати патологічний стан хворого організму з подальшим аналізом можливості його корекції.

Завдання: провести всебічний аналіз патологічних станів органів дихальної системи, патологічні стани органів травної системи, патологічні стани органів серцево-судинної системи. патологічні стани органів сечової системи, патологічні стани органів статевих систем.

Обладнання: мікроскопи, гістологічні препарати, трупи тварин, ілюстративний матеріал (мультимедійна презентація).

План заняття: проведення дослідження на органному, мікроструктурному рівнях з подальшим аналізом ступеню ураження з обґрунтуванням можливості корекції таких станів для запобігання загибелі тварин від тих чи інших патологій.

Контрольні питання.

1. Дати визначення терміну раптова смерть.
2. Вказати мету судово-ветеринарного дослідження у разі раптової смерті

3. Перерахувати ураження яких систем організму можуть спричинити раптову смерть
4. Перерахувати вплив чинників ризику на настання раптової смерті. Навести приклад.
5. Причини і генез раптової смерті від хвороб органів дихання.
6. Причини і генез раптової смерті від хвороб органів кровообігу.
7. Причини і генез раптової смерті від хвороб органів травлення.
8. Причини і генез раптової смерті від хвороб сечостатевих органів.
9. Причини і генез раптової смерті від хвороб центральної нервової системи.
10. Причини і генез раптової смерті від інфекційних хвороб
11. Причини і генез раптової смерті під час вагітності або пологів..
12. Смерть від розриву великих кровоносних судин.
13. Смерть від розриву внутрішніх органів.
14. Смерть від хвороб з гострим та хронічним перебігом.

Форма звітності: тестові завдання «Судове акушерство», фіксація виявлених патологічних процесів в робочому зошиті.

Лабораторне заняття №10. Судово-ветеринарні аспекти клінічної практики

Мотиваційна характеристика теми: питання встановлення характеру ускладнень та (або) визначення причин смерті тварини під час лікування є важливим питанням судово-ветеринарної експертизи яка виникає у справах із сільськогосподарськими, домашніми та мисливськими тваринами (птицею, рептиліями, рибою).

Мета: ознайомитись з ускладненнями які виникають під час проведення лікування тварин з метою їх попередження; визначати причин смерті тварин під час лікування.

Завдання: на прикладах із клінічної практики фахівців ветеринарної медицини визначити факти порушень у ветеринарній практиці що призвели до ускладнень

захворювання або загибелі тварин; встановлення факту порушення у роботі лікаря ветеринарної медицини під час виконання своїх професійних обов'язків.

Обладнання: мультимедійна презентація, гістологічні препарати, мікроскопи, ілюстративний матеріал, протоколи розтину (первинна документація).

План заняття: розглянути випадки з клінічної практики лікарів ветеринарної медицини, що призвели до ускладнень здоров'я або загибелі тварин, провести їх всебічний аналіз.

Контрольні питання:

1. Які є особливості судово-ветеринарне дослідження трупів тварин, які померли під час лікування.
2. Пояснити значення судово-ветеринарної експертизи під час вирішення питання про смерть під час лікування.
3. Пояснити які можуть виникати ускладнення реанімаційних заходів та інтенсивної терапії.
4. Перерахувати які можуть бути ускладнення реанімаційних заходів та інтенсивної терапії.
5. Вказати що може призвести до смерті під час операції та в післяопераційний період.
6. Навести приклади надання ветеринарної допомоги що може призвести до раптової смерті тварини. Зазначити причини.

Форма звітності: відповіді на питання судової експертизи (фіксація в робочому зошиті).

Лабораторне заняття №11. Судова відповідальність ветеринарних спеціалістів

Мотиваційна характеристика теми: питання порушення в професійній діяльності робітників ветеринарної медицини є одним із пріоритетних у судово-ветеринарних справах щодо захворювання, загибелі тварин, недотримання ветеринарно-санітарних норм на підприємствах з переробки продукції тваринництва тощо.

Мета: зрозуміти критерії визначення судової відповідальності лікарів ветеринарної медицини у випадках тих чи інших порушень їх трудової діяльності.

Завдання: на прикладах з практичної діяльності фахівців ветеринарної медицини дослідити можливі порушення у професійній діяльності робітників ветеринарної медицини: посадові злочини (службовий підлог); необережні дії; лікарські помилки: (діагностичні; прогностичні; терапевтичні), нещасні випадки.

Обладнання: відповідна документація (мультимедійна презентація).

Контрольні питання:

1. Класифікація професійних порушень в ветеринарній практиці.
2. Ветеринарна деонтологія.
3. Класифікація порушень в професійній діяльності ветеринарних спеціалістів.
4. Відповідальність за порушення.
5. Професійні злочини.
6. Лікарські помилки.
7. Необережні дії.

Форма звітності: тестові завдання (фіксація в робочому зошиті).

Лабораторне заняття 12. Практика патоморфологічних досліджень в рамках СВЕ. Судово-ветеринарні дослідження за матеріалами справи. Вирішення судових питань танатогенезу із застосуванням патоморфологічних досліджень.

Мотиваційна характеристика теми: обізнаність на прикладах з судової практики дозволяє більш вільно орієнтуватись в особливостях досліджень (СВЕ).

Мета: навчитись виокремлювати ознаки основного ушкодження, ускладнення, визначення прижиттєвості і давності пошкоджень, розуміти визначення терміну причина та умови смерті.

Завдання: на оригінальних прикладах із судової практики навчитись оформлювати судово-ветеринарні експертизи згідно з чинними в Україні нормативно-правовими актами.

Обладнання: документально оформлені приклади з юридичної практики в ветеринарній галузі (СВЕ з травматології, токсикології, видової належності біологічного матеріалу та ін.).

План заняття: згадати теоретичний матеріал за темою заняття з відповідями (в усній формі) на наступні питання: розгляд і обговорення документально оформлених прикладів з юридичної практики в ветеринарній галузі: ознайомитись із СВЕ з травматології, токсикології, біологічного матеріалу, волосся, об'єктів браконьєрства, у разі захворювання тварин, суперечок при купівлі-продажу тварин, продуктів харчування. Надати в робочому зошиті варіант СВЕ виконаний самостійно.

Контрольні питання.

Вирішення ситуаційних завдань

Форма звітності: в робочому зошиті зазначається дата, тема лабораторного заняття, документація проведеної СВЕ.

Лабораторне заняття 13. Практика патоморфологічних досліджень в рамках СВЕ. Судово-ветеринарна експертиза захворювання тварин внаслідок порушення умов годівлі, утримання і експлуатації.

Мотиваційна характеристика теми:

Мета. Навчитись вирішувати питання встановлення характеру ускладнень та (або) визначення причин смерті внаслідок порушення умов годівлі, утримання і експлуатації тварин.

Завдання. На прикладах результатів патологоанатомічного розтину та гістологічних досліджень встановити які порушення умов утримання тварин могли призвести до патологій внутрішніх органів і відповідно смерті тварин. В кожному випадку пояснити механізм смерті.

Обладнання: трупи тварин, гістологічні препарати, мікроскопи, ілюстративний матеріал, протоколи розтину (первинна документація).

План заняття: опрацювання матеріалу (прогляд відеофільму, макро- та мікропрепаратів, додаткової літератури) з питань визначення причин захворювання, механізма смерті, встановлення факту порушення умов утримання, годівлі і експлуатації тварин.

Контрольні питання:

1. Які порушення умов утримання можуть призвести до травматизації тварин (навести приклади).
2. Які порушення умов утримання можуть призвести до захворювання тварин (навести приклади).
3. Які порушення умов утримання можуть призвести до втрати продуктивності тварин (навести приклади).
4. Які порушення умов утримання можуть призвести до смерті тварин (навести приклади).
5. Порушення умов годівлі до яких наслідків можуть призвести?
6. Перерахувати які саме можуть відбуватись порушення умов годівлі в господарствах.

Форма звітності: заповнення протоколу розтину судово-ветеринарної експертизи.